

Bölüm 1

ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE KALİTE GÜVENCESİ VE PROGRAM AKREDİTASYONU

1.1 GİRİŞ

Nitelikli insan gücü, tüm ülkeler için stratejik bir önem taşımaktadır. Böyle bir nüfusa sahip olmak için her şeyden önce ülkede nitelikli bir eğitim sisteminin bulunması gerekmektedir. Bunun olmazsa olmazları arasında ise öğretmen eğitiminde kalite güvencesinin sağlanması yer almaktadır. Akreditasyon, günümüzde meslek eğitimi veren çoğu yükseköğretim alanında olduğu gibi, öğretmen yetiştirme alanında da bunu başarmanın en önemli araçları arasında yer almaktadır. Bu nedenle, son yıllarda yükseköğretim kalite güvence sistemi kurma ve geliştirme çalışmaları hem ulusal hem de uluslararası alanda giderek hız ve yoğunluk kazanmıştır. Türkiye de 1990'lı yıllardan itibaren farklı alanlarda kalite güvence sistemleri kurmaya çalışarak, bu gelişim sürecini yaşayan ülkeler arasında yer almaya başlamıştır.

Bu bağlamda Türkiye'de akreditasyon sistemi kurma yolunda ilk somut adım öğretmen yetiştirme alanında atılmıştır. YÖK / Dünya Bankası işbirliğiyle yürütülen Milli Eğitim Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi (MEGEP – HÖÖE) faslı kapsamında bir yandan öğretmen eğitimi yeniden yapılandırılırken (1998), diğer yandan da kaliteyi arttırmaya yönelik bir dizi önlem alınmıştır. Bu önlemlerin en önemlilerinden biri, kalite güvencesi için “öğretmen eğitimi akreditasyon sistemi” kurma programının uygulamaya konmasıdır. Bu program kapsamında standartlar belirlenmiş, değerlendirme araçları geliştirilmiş ve fakültelere pilot akreditasyon ziyaretleri yapılmıştır. Fakat böylesine önemli bir mesafe alınmasına rağmen bu girişim, başta MEGEP'in sona ermesi üzere bazı nedenlerle yarım kalmıştır. Bu deneyimin en önemli kazanımlarından biri elinizdeki dokümanın omurgasını oluşturan **Türkiye’de Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon** (YÖK/Dünya Bankası, 1999) adlı eserin yayınlanmış olmasıdır. 2014 yılında YÖK'ten “Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi” alan EPDAD, on üç yıllık aradan sonra öğretmen eğitimi programlarının akreditasyonuna yönelik çalışmaları yeniden başlatmıştır.

Öğretmen eğitimi programlarının akreditasyonu alanında yaşanan bu duraklama döneminde mühendislik, tıp, eczacılık, veterinerlik, mimarlık, psikoloji, sosyal ve fen bilimleri eğitimi gibi alanlarda kalite güvence sistemi kurma yönünde önemli yol alınmıştır. Nitekim 2015 yılına gelene değin söz konusu alanlarda program akreditasyonu yapmak üzere kurulup YÖK'ten kalite tescil yetki belgesi olarak faaliyete başlamış kuruluş sayısı 7'ye ulaşmıştır. YÖK, EPDAD dahil 8 olan akreditasyon kuruluşu sayısının¹ tüm alanları/disiplinleri kapsayacak şekilde artmasından yanadır.

Yükseköğretim Genel Kurulunun 2016 yılında ÖSYS Kılavuzunda akredite olmuş programların bilgilerine yer verme konusunda aldığı karar, bu sürecin teşvik edilmesi açısından önemlidir.

Türkiye Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi, 23.07.2015 tarih ve 29423 sayılı Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği (YKGY) ile yeniden yapılandırılmıştır. Yönetmeliğin sistemde yaptığı en önemli yenilik, YÖK bünyesinde yükseköğretim kurumlarında kalite değerlendirme ve güvencesi çalışmaları ile akreditasyon çalışmalarının düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumlu olmak üzere Yükseköğretim Kalite Kurulunun oluşturulmasıdır. YKGY, EPDAD'ın da aralarında olduğu Dış Değerlendirme Kuruluşlarının statü, görev ve sorumluluklarını da düzenlemektedir. Diğer taraftan bu kuruluşların teşekkülü, idarî ve malî işleyişi dernekler mevzuatına tabidir.

Elinizdeki kılavuz/kaynak kitap, EPDAD tarafından yürütülen program değerlendirme ve akreditasyon çalışmalarının sistematik ve etkin bir biçimde gerçekleşmesi için paydaşlara gerekli temel bilgi ve belgeleri sunmayı amaçlamaktadır.

1.2 YÜKSEKÖĞRETİM KALİTE GÜVENCESİ SİSTEMİ

1.2.1 SİSTEME İLİŞKİN TANIMLAR

EPDAD'ın da kabul ettiği ve ilkelerini benimsediği Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sisteminin uygulamada etkin ve verimli olabilmesi için, temelde paydaşların alanın terminolojisini bilmesi ve temel kavramlara ortak anlam yüklemesi gerekmektedir. Bu nedenle, diğer mevzuat metinleri gibi Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği (YKGY) de sistemin yapısal unsurları ile çalışma esaslarına geçmeden bunlara ilişkin tanımlara yer vermiştir (YKGY, madde 3). Söz konusu gerekçeden hareketle bu tanımlar aşağıya aynen alınmıştır.

Akreditasyon: Bir dış değerlendirici kurum tarafından belirli bir alanda önceden belirlenmiş akademik ve alana özgü standartların bir yükseköğretim programı tarafından karşılanıp karşılanmadığını ölçen değerlendirme ve dış kalite güvence süreci.

Dış Değerlendirme: Bir yükseköğretim kurumunun veya programının, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idarî hizmetlerinin kalitesinin, Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından yetkilendirilen dış değerlendiriciler veya Yükseköğretim Kurulunca tanınan, bağımsız Kalite Değerlendirme Tescil Belgesine sahip dış değerlendirme kuruluşları tarafından yürütülen dış değerlendirme süreci.

Dış Değerlendirme Kuruluşları: Yurt içinde veya yurt dışında faaliyet gösteren ve Yükseköğretim Kurulunca tanınan Kalite Değerlendirme Tescil Belgesine sahip kurumlar.

Dış Değerlendiriciler: Yükseköğretim kurumlarının kurumsal dış değerlendirme sürecinde görev yapmak üzere Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından görevlendirilen dış değerlendirme sürecini yürütmeye yetkin kişiler.

Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi: Yükseköğretim Kalite Kurulu'nun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından onaylanan, bağımsız kurum veya kuruluşların yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idarî hizmetlerin kalite düzeyini ve kalite geliştirme çalışmalarını değerlendirmeye yetkili olduğunu gösteren belge.

Kalite Güvencesi: Bir yükseköğretim kurumunun veya programının iç ve dış kalite standartları ile uyumlu kalite ve performans süreçlerini tam olarak yerine getirdiğine dair güvence sağlayabilmek için yapılan tüm planlı ve sistemli işlemler.

Stratejik Planlama: Bir yükseköğretim kurumunun, kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler belirlemek, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlama ve ilgili performans göstergelerini sürekli izleme süreci.

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ): Yükseköğretim için tanımlanan Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi.

Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi: Ulusal düzeyde veya bir eğitim sistemi düzeyinde, yükseköğretim yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi açıklayan, ulusal ve uluslararası paydaşlar tarafından tanınan yeterliliklerin belirli bir düzen içerisinde yapılandırıldığı bir sistem.

Yükseköğretim Kalite Kurulu: Bu Yönetmelik ile kurulmuş, yükseköğretim kurumlarında kalite değerlendirme ve güvencesi çalışmaları ile akreditasyon çalışmalarının düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumlu Kurul.

Yükseköğretim Kalite Komisyonu: Bu Yönetmelik ile kurulmuş, yükseköğretim kurumlarının bünyelerinde oluşturulmuş kalite değerlendirme ve güvencesi çalışmaları ile akreditasyon çalışmalarının düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumlu Komisyon.

Yükseköğretim Değerlendirme ve Kalite Güvencesi Durum Raporu: Yükseköğretim Kalite Kurulunun ilgili yıl içinde dış değerlendirmesi yapılan yükseköğretim kurumlarının kurumsal değerlendirme raporlarını dikkate alarak, her yıl hazırladığı veya hazırlattığı rapor.

Yükseköğretim Kurumu Performans Değerlendirme Raporu: Bir yükseköğretim kurumunun, kurumsal değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarının sonuçlarını içeren ve ilgili yükseköğretim kurumu tarafından her yıl hazırlanan rapor.

Bu tanımlar Türkiye Yükseköğretim Kalite Güvencesi'nin genel terminolojisine aittir. Bunların dışında ortak anlam bilgisine sahip olunması gereken daha spesifik konulara ilişkin pek çok kavram veya terim bulunmaktadır. Bu gruba giren terminolojik tanımlar ilgili kısımlarda verilmektedir.

1.2.2 SİSTEMİN ÇEVRESİ

Sistemin çevresini yasal çevre ve diğer çevreler olarak iki grupta düşünmek gerekmektedir. Bunun içerisinde iç ve dış çevreler de göz önüne alınmalıdır. Çünkü küreselleşen dünyada kalite rekabet edebilir boyutta sisteme girdi sağlamalıdır. Yasal çevre öncelikle 2547 sayılı kanunun ilgili maddeleri ve Yüksek Öğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği esas olmak üzere iç ve dış resmi dokümanlarda belirlenmiştir. Ayrıca, Avrupa Birliği uyum süreci, Bologna süreci ve bunlarla ilgili kalite odaklı yasal düzenlemeler de çevre bağlamında düşünülmelidir. Diğer çevre ise YÖK, eğitim fakülteleri, öğretmen istihdam eden kurumlar ile eğitim kurumlarından doğrudan ve dolaylı hizmet alan veya mezunlarını topluma sundukları hizmette kullanmakta olan bütün kurum kuruluşlar ile toplum kesimleri ve eğitim sendikalarıdır. Buna ilave olarak yurt içinde ve yurt dışında faaliyet gösteren kalite güvencesi ajansları sistemin daha geniş anlamda çevresini şekillendirmektedir.

1.2.3 SİSTEMİN YAPISI

Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği (YKGY), yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idarî hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerini ve bu

kapsamda tanımlanan görev, yetki ve sorumluluklara ilişkin esasları içermektedir (YKGY, madde: 1). 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7 ve 65 inci maddeleri ile 44 üncü maddesinin (b) bendine dayanılarak hazırlanan YKGY'nin yürürlüğe girmesiyle kurulan Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sisteminin ana unsurları (a) Yükseköğretim Kurulu, (b) Yükseköğretim Kalite Kurulu, (c) Yükseköğretim Kurumu Kalite Komisyonu ve (d) Dış Değerlendirme Kuruluşlarıdır.

1.2.3.1 Yükseköğretim Kurulu

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Türkiye yükseköğretim sisteminde en yüksek karar ve icra organıdır. 2015 yılında yürürlüğe giren YKGY uyarınca yapılan düzenlemede YÖK bu tarihe kadar fiilen yürüttüğü kalite güvencesi işlerini yeni kurulan Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YKK) devretmiştir. Bununla birlikte YKK'nın aşağıda belirtilen konularda aldığı kararlar YÖK Genel Kurulu tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girmektedir.

1.2.3.2 Yükseköğretim Kalite Kurulu

YKK, Türkiye Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sisteminin en önemli karar ve icra organıdır. Yükseköğretim kurumlarında kalite değerlendirme ve güvencesi çalışmaları ile akreditasyon çalışmalarının düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumludur.

YKK, YÖK Genel Kurulu tarafından seçilen beş, Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilen dört, Bilim, Sanayi ve Teknoloji, Kalkınma, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarından birer, bazı kurum ve kuruluşları (Türkiye Bilimler Akademisi, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı...) temsilen birer üye ve öğrenci temsilcisi olmak üzere en fazla toplam yirmi bir üyeden oluşur. YKK ayda en az bir kere toplanır ve kararlar salt çoğunluğun oylarına göre alınır.

YKK, gerek gördüğü takdirde çalışma usul ve esaslarını belirleyeceği komisyonlar kurabilir, danışma kurulları oluşturabilir (YKGY, madde 4/1-2).

Yükseköğretim Kalite Kurulunun (YKK) görevleri şunlardır:

- Yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon ulusal politika ve stratejisini tanımlamak ve Genel Kurulun onayına sunmak,
- Yükseköğretim kurumlarında iç kalite güvence sistemlerinin kurulmasını desteklemek ve bu konuda yükseköğretim kurumlarına rehberlik etmek,
- Kalite kültürünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için eğitim, toplantı, çalıştay ve benzeri faaliyetlerde bulunmak,
- Ulusal ve uluslararası düzeyde yükseköğretim kalite güvence sistemleri ile ilgili çalışmaları izlemek, ulusal ve uluslararası düzeyde ortak çalışmalar gerçekleştirmek,
- Dış değerlendirmede ve akreditasyonda uygulanacak ilkeleri, kalite göstergelerini ve kuralları belirleyerek Genel Kurulun onayına sunmak,
- Genel Kurul tarafından onaylanan dış kalite değerlendirmeleri ve akreditasyonda uygulanacak prosedürlerle ilgili yükseköğretim kurumlarını bilgilendirmek ve yayınlar yapmak,
- Yükseköğretim kurumlarının hazırlanmış oldukları özdeğerlendirme ve dış değerlendirilme süreci sonrası, dış değerlendirme raporlarını değerlendirerek kalite iyileştirmelerine yönelik tavsiyeleri içerecek şekilde nihai raporu düzenleyip Genel Kurula sunmak,

- g) En çok beş yılda bir yapılması gereken dış değerlendirmeyi süresi geçmesine rağmen yaptırmayan yükseköğretim kurumları hakkında, masrafları ilgili yükseköğretim kurumundan tahsil edilmek üzere dış değerlendirme yaptırılmasını Genel Kuruldan talep etmek,
- ğ) Yükseköğretim kurumlarına yönelik olarak yıl boyunca gerçekleştirilen dış kalite değerlendirmeleri, karşılaşılan problemler ve kalite iyileştirme süreci ile ilgili önerileri her yılın sonunda Genel Kurula sunmak,
- h) Dış kalite değerlendirmesi ve akreditasyon alanlarında faaliyet göstermek amacıyla, belirlenmiş ilke ve kurallar çerçevesinde tescil almak üzere Yükseköğretim Kuruluna müracaat eden özel hukuk tüzel kişilerinin tescil müracaatlarını değerlendirerek Genel Kurula görüş vermek, bu kuruluşların faaliyetlerini izlemek ve gerekli gördüğünde bilgi almak, gerektiğinde uyararak veya tescillerinin iptali için Genel Kurula öneride bulunmak,
- i) Yükseköğretimde kalite güvencesi konusunda uluslararası kuruluşlar nezdinde Kurulu temsil etmek,
- i) (d), (f), (g), (ğ) ve (h) bentleri uyarınca Genel Kurula sunduğu rapor ve görüşleri, eş zamanlı olarak Kurulun internet sayfasında kamuoyu ile paylaşmak,
- j) Yükseköğretim Kurulu tarafından bu Yönetmelik [YKGY] amaç ve kapsamında verilen diğer görevleri yerine getirmek.

(YKGY, madde 5)

Görüldüğü gibi YKGY'ye göre EPDAD'ın da içerisinde bulunduğu bağımsız dış değerlendirme kuruluşlarının ulusal yükseköğretim kalite güvence sisteminde faaliyette bulunmak üzere tescil belgesi alabilmeleri, YKK tarafından başvuru dosyasının incelenmesinden sonra YÖK Genel Kuruluna vereceği olumlu görüşe bağlıdır. Aynı durum bu kuruluşların performans değerlendirmeleri ile yetki süresinin yenilenmesinde de geçerlidir.

1.2.3.3 Yükseköğretim Kurumu Kalite Komisyonu

Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği (YKGY) yükseköğretim kurumlarında kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmalarını yürütmek üzere bir Kalite Komisyonu kurulmasını öngörmektedir. Başkanlığını ilgili yükseköğretim kurumunun rektörü, rektörün bulunmadığı zamanlarda ise rektör yardımcısının yaptığı Kalite Komisyonu; aynı fakülte, enstitü, yüksekokul, meslek yüksekokulu ve birden fazla olmamak ve farklı bilim alanlarından olmak üzere üniversite senatolarınca belirlenen üyelerden oluşur.

Yükseköğretim Kurumu Kalite Komisyonunun görevleri şunlardır:

- a) Kurumun stratejik planı ve hedefleri doğrultusunda, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idarî hizmetlerinin değerlendirilmesi ve kalitesinin geliştirilmesi ile ilgili kurumun iç ve dış kalite güvence sistemini kurmak, kurumsal göstergeleri tespit etmek ve bu kapsamda yapılacak çalışmaları Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından belirlenen usul ve esaslar doğrultusunda yürütmek ve bu çalışmaları Senato onayına sunmak,
- b) İç değerlendirme çalışmalarını yürütmek ve kurumsal değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarının sonuçlarını içeren yıllık kurumsal değerlendirme raporunu hazırlamak ve senatoya, senato bulunmayan kurumlarda yönetim kuruluna sunmak, onaylanan yıllık kurumsal değerlendirme raporunu kurumun internet ortamında ana sayfasında ulaşılabilecek şekilde kamuoyu ile paylaşmak,

- c) Dış değerlendirme sürecinde gerekli hazırlıkları yapmak, Yükseköğretim Kalite Kurulu ile dış değerlendirici kurumlara her türlü desteği vermek.

(YKGY, madde 8 - 1)

Yukarıdaki maddeler gösteriyor ki Kalite Komisyonu, buldukları yükseköğretim kurumunda kalite güvence sistemini kurmak, geliştirmek ve yürütmekle görevlidir. Bu nedenle Kalite Komisyonu, EPDAD gibi dış değerlendirme kuruluşlarının yürütecekleri kalite değerlendirme çalışmaları için de sistemin en önemli bileşenlerinden biridir.

1.2.3.4 Dış Değerlendirme Kuruluşları

Yurt içinde veya yurt dışında faaliyet gösteren ve Yükseköğretim Kurulunca tanınan Kalite Değerlendirme Tescil Belgesine sahip kurumlardır. Eğitim fakülteleri programlarını değerlendirmek ve akredite etmek amacıyla kurulan EPDAD bir dış değerlendirme kuruluşudur.

Faaliyet Alanları

2015 yılında yürürlüğe giren YKGY, kalite değerlendirme süreçlerini değerlendiren kuruluşun konumu ve değerlendirilenin türüne göre dört gruba ayırmış ve bunlara ilişkin görev tanımlarını hükme bağlamıştır. Şekil 1.1.'de görüldüğü üzere söz konusu kuruluşların sistemdeki yeri belirlenmiş ve faaliyetleri şekillendirilmiştir.

Şekil 1.1: YKGY 2015'e Göre Yükseköğretimde Kalite Değerlendirme Türleri ve Görevli Kurum/Kuruluşlar

Şekil 1.1.'de görüldüğü gibi YKGY kalite değerlendirme tescil belgesi alan dış değerlendirme kuruluşlarına hem kurum hem de program/birim akreditasyonu yapma yolunu açmaktadır. Dolayısıyla bir dış değerlendirme kuruluşu olan EPDAD, hem kurumun hem de programın/birimin akreditasyonunu yapmaya yetkili bir organdır.

Tescil Belgesi Alma

Kalite güvencesi sistemleri köklü bir geleneğe sahip ülkelerde dış değerlendirme ve akreditasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşlar, bunu yapma yetkisini bir otoriteden almaktadır. Bu otorite ya eğitim bakanlığı, ya eğitim bakanlığının muadili ya da Yükseköğretim kurumlarının bağlı olduğu bir kurumdur. Türkiye’de bu otorite YÖK’tür.

YKGY herhangi bir kuruluşun kalite değerlendirme tescil belgesi alma sürecini şöyle düzenlemiştir:

- Özel hukuk tüzel kişileri dış kalite değerlendirmesi ve akreditasyon alanlarında faaliyet göstermek amacıyla, belirlenmiş ilke ve kurallar çerçevesinde tescil almak üzere YÖK’e müracaat eder.
- YÖK tescil müracaatlarını değerlendirmek üzere Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YKK) gönderir. YKK belirlenen kriterlere uygunluk açısından bunlara ait evrak ve eklerini inceler, yaptığı değerlendirme sonucunda ortaya çıkan görüşü Genel Kurula bildirir.
- YÖK Genel Kurulu YKK’nın görüşünü ve gerekçelerini müzakere ettikten sonra nihaî kararı verir.

Faaliyetlerin Değerlendirilmesi ve Tescil Yenileme

YKGY kalite değerlendirme tescil belgesi alan kuruluşların kalite standartlarına uygun olması, kalite güvencesi sistemlerinin de amacına uygun olarak yürümesi bakımından önemlidir. Bunlardan biri **bürokratik denetim**, diğeri ise dış değerlendirme kuruluşlarının da **akredite edilmesidir**. YKGY birinci yöntemin kullanımını düzenleyen şu hükme yer vermiştir (YKGY, madde 5-1/h):

Dış değerlendirme kuruluşlarının faaliyetleri YKK tarafından izlenir.

YKK gerekli gördüğünde bu kuruluşların faaliyetleri hakkında bilgi alma, gerektiğinde uyarma veya tescillerinin iptali için Genel Kurula öneride bulunma yoluna gidebilir.

Yükseköğretim Kalite Kurulu dışındaki bağımsız kalite güvencesi kurum ve kuruluşlarının raporlarının değerlendirilmesi, Kalite Değerlendirme Tescil Belgesine başvuru, periyodik değerlendirilme süreçleri ve faaliyetlerine dair usul ve esaslar Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından belirlenir (YKGY, madde 16-1).

1.3 ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE PROGRAM AKREDİTASYONU VE EPDAD

Akreditasyon, birçok ülkede ve sektörde topluma sunulan program ve hizmetlerin niteliğinin sistematik bir yaklaşımla güvence altına alınması için geliştirilen bir yöntemdir. Yükseköğretimde akreditasyon, (1) *eğitim-öğretimin niteliğinin artırılması ve sistematik bir yaklaşımla sürekli geliştirilmesi*, (2) *eğitim-öğretimin niteliğinin güvence altına alınması ve (3) yükseköğretimin hizmet sunduğu kesimlere eğitim-öğretimin niteliğinin belirli standartlara dayalı olarak yürütüldüğünün güvencesinin verilmesi* amacıyla kullanılmaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda oluşturulan Türk öğretmen eğitimi akreditasyon modeli ile;

- Öğretmen eğitimi niteliğinin artırılması ve bu eğitimin sürekli bir iç ve dış denetim ile sistemli olarak geliştirilmesi,
- Öğretmen eğitimi niteliğinin güvence altına alınması,
- Eğitim fakültelerinin hizmet sunduğu kesimlere (veliler, öğrenciler, okullar gibi) öğretmen eğitiminin belirli standartlara dayalı olarak yürütüldüğünün güvencesinin verilmesi amaçlanmaktadır.

Genel olarak yükseköğretimde akreditasyon sürecinin altı temel unsuru vardır. Bu unsurlar:

- 1) Programlar hakkında yargıya varmada kullanılan bir standartlar kümesi,
- 2) Fakülte tarafından hazırlanan, kendilerinin standartları karşılamak üzere nasıl çalıştıklarını açıklayan ve standartları karşılamada ne kadar başarılı oldukları ile ilgili kendi değerlendirmelerini içeren bir özdeğerlendirme,
- 3) Özdeğerlendirme raporunun ve diğer belgelerin incelenmesi, tesislerin incelenmesi, derslerin gözlenmesi ve öğretim elemanları, öğrenciler, dekan ve ilgili diğer kişilerle görüşmelerin yapılması konularında eğitilmiş uzman meslektaşlardan oluşan bir ekip tarafından yapılan ziyaretler,
- 4) Ziyareti gerçekleştiren ekip tarafından hazırlanan, fakültenin akreditasyonla ilgili standartları ne ölçüde karşıladığı ile ilgili ekip değerlendirmelerini ve programların akreditasyon durumu hakkındaki önerilerini içeren bir rapor,
- 5) Ekibin raporunda önemli bir bilgiyi dikkate almaması ya da ziyaretin ardından önemli bir bilginin ortaya çıkması ya da ekibin raporunda kanıtlara dayalı bir hatanın yapılması halinde, ziyaret edilen fakülte dekanı tarafından yazılan bir cevap,
- 6) Fakülteden ve ziyareti gerçekleştiren ekipten elde edilen kanıtlara dayalı olarak yetkili merciinin verdiği karar.

Türk öğretmen eğitimi akreditasyon modeli, uzman görüşlerine dayanan bir kalite güvencesi sistemini aşağıdaki unsurlar ile sağlamaktadır:

- Türkiye’deki öğretmen eğitimi için Türk öğretim üyeleri tarafından geliştirilmiş, altı pilot fakültede ön denemesi yapılmış ve ulusal bir seminerde gözden geçirilmiş ve yayınlanmış bir standartlar kümesi,¹
- Her bir standardın göstergeler, kanıtlar ve derecelendirme yoluyla açıklanması,
- Fakülteler tarafından aday gösterilen bir grup öğretim üyesi arasından seçilen değerlendiriciler,
- Değerlendiriciler için bir eğitim programı,
- Her bir ziyarette görev alacak her bir değerlendiricinin seçilmesinde kullanılacak bir “çıkar çatışması” politikası,
- Fakültelerin akreditasyon sürecine hazırlanmaları için bir eğitim programı,
- Akreditasyon ziyaretinin temelini oluşturan fakülte özdeğerlendirme raporu ve belgeleri,
- Öğretmen eğitimi programları hakkında yargıya varmak için birlikte çalışan bir ekibin dâhil olduğu akreditasyon ziyareti,
- Ekip tarafından, her bir standartla ilgili derecelendirmelere ve her bir standart alanının genel derecelendirmesine dayanan bütünsel bir değerlendirme,
- Dekanın taslak raporu inceleyerek gerçek durumu yansıtmayan bölümlerini düzeltme olanağı,
- Dekanın ekip raporunda yer alan değerlendirme ve varılan sonuçlara ilişkin yanıt verme olanağı,

¹ YÖK – Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi kapsamında hazırlanan söz konusu standartlar EPDAD tarafından YÖK’ün izniyle değişen şartlara uyarlanarak Mart 2016’dan itibaren yeniden uygulamaya konmuştur.

- Her bir ziyaret sonucu elde edilecek kanıtları (özdeğerlendirme raporu, ekip raporu ve fakültenin yanıtı) değerlendirecek ve akreditasyon kararı konusunda öneride bulunacak EPDAD birimi,
- EPDAD tarafından akreditasyon kararının verilmesi.

Akreditasyon tek tek programların iyileştirilmesinin yanı sıra eğitim sisteminin bir bütün olarak gelişmesine de hizmet sunmaktadır. **İlk olarak**, belirlenen standartlar eğitim programının kalitesi ile ilgili ulusal beklentileri ifade etmektedir. Ulusal organlar, üniversiteler ve her bir fakülte programların belirlenen standartlara uygunluğunu sağlamak üzere çalışmaktadır. **İkinci olarak** ise, ziyaret ekiplerinin bulguları tüm sistemde geçerli olan konuları ve sorunları tespit etmeye yardımcı olmaktadır. Ziyaret ekipleri tarafından elde edilen sonuçların alınması ve incelenmesinden sonra karar organı, bulguları eğitimin geliştirilmesi amacıyla kullanabilir.

Akreditasyonun getirdiği başka yararlar da vardır. Fakülteler ve programlar, ulusal standartlar temelinde bir akreditasyon sürecine katılmaktan mesleki açıdan yararlanabilir. Fakülte personeli gerek ziyaret ekiplerine katılarak gerekse de uzman meslektaşları tarafından yapılan ziyaretler yoluyla öğretme ve öğrenmede en iyi uygulamaları öğrenme fırsatı bulabilir. Ayrıca toplum, eğitim sisteminin kendi kendisini eleştirebilen ve sürekli geliştiren bir yapıya sahip olduğu konusunda güven sahibi olur.

Böylece akreditasyon süreci, eğitim sisteminin geliştirilmesi üzerine sürekli bir ulusal tartışmanın odağı olma görevini görür. Standartların belirlenmesi, fakültelerin ve programların bu standartlara erişme ve bunları aşma çabalarına paralel olarak sistem **sürekli gelişme** felsefesini kazanır. Daha sonra standartlar, eğitim programlarında beklenen veya yaşanan yeni gelişimleri yansıtacak şekilde yeniden güncellenebilir.

1.4 AKREDİTASYON PROGRAMI

Akreditasyon zaman alıcı bir süreçtir ve katılan bütün taraflardan veri alınmasını gerektirir. İlk aşamayı hangi fakültelerin ziyaret edileceği ve ziyaret sırasında hangi programların inceleneceği konusunda EPDAD'ın karar vermesi oluşturmaktadır. Seçilen fakülteye yapılacak birinci ve ikinci ziyaretler arasında ne kadar süre olacağını da yine EPDAD belirler. İlk tur ziyaret sırasında başlangıç ve süreç standartlarına yoğunlaşılırken, ürün standartları ise yalnızca ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Başlangıç, süreç ve ürün standartlarının tamamı ise ileride yapılacak ziyaretlerde incelenmektedir. Bu ziyaretler sırasında özellikle ilgili programların, öğretmen adaylarının sahip olmaları gereken yeterliklerle donatılmaları konusunda ne kadar başarılı oldukları konusu irdelenmektedir. Tablo 1.1'de sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanan akreditasyon programının özeti verilmektedir (Tablo 1.1):

Tablo 1-1: Akreditasyon Programının Özeti

ZAMAN (1)	YAPILACAKLAR
Ziyaretten 5 Ay Önce	<ul style="list-style-type: none"> • Fakülte akreditasyon başvurusu hazırlıklarını yapmak ve sonrasındaki süreci koordine etmek üzere Fakülte Akreditasyon Koordinasyon Birimini kurar. • Akredite olmak üzere belirledikleri programları belirten bir yazı ile EPDAD'a başvurur.

Ziyaretten 4 Ay Önce	<ul style="list-style-type: none"> • EPDAD tarafından değerlendirilecek programlar ve uygulanacak program Fakülteye bildirilir. Gönderilen yazı ekinde uyulacak eylem planı ve takvimi de yer alır. • Fakülte özdeğerlendirme raporunun yazımına ve istenen belgelerin hazırlanmasına başlar. • EPDAD - EFAK ekip başkanı ve üyelerini seçer. Ekip başkanı fakülteye bir ön ziyaret yapılmasını planlar.
Ziyaretten 3 Ay Önce	<ul style="list-style-type: none"> • Ekip başkanı ekibin ziyarete katılımlarını teyit eder ve ekibe görevler verir.
Ziyaretten 2 Ay Önce	<ul style="list-style-type: none"> • Ekip başkanının yazı göndermesi ya da onun tarafından seçilen ekip üyesinin temas kurması yoluyla fakülte akreditasyon koordinatörü ile ekibe ziyaret sırasında sağlanacak destek ve ön ziyaret teyit edilir. • Fakülte akreditasyon koordinatörü ekibe ulaşım, konaklama, bilgisayar desteği, ilk toplantı ve akşam yemeğinin yeri gibi idari konuları içeren bir yazı gönderir.
Ziyaretten 1 Ay Önce	<ul style="list-style-type: none"> • Fakülte, incelenecek programın veya programların özdeğerlendirme raporunu EPDAD'a ekip başkanı da raporu ekip üyelerine ulaştırır.
Ziyaretten 2 Hafta Önce	<ul style="list-style-type: none"> • Ekip başkanı veya bir ekip üyesi ön ziyaret yapar.
ZİYARET	Ayrıntılar Bölüm 5 'te verilmiştir.
Ziyaretten 1 Hafta Sonra	<ul style="list-style-type: none"> • Ekip başkanı taslak raporu dönüt almak üzere ekibe gönderir.
Ziyaretten 2 Hafta Sonra	<ul style="list-style-type: none"> • Ekip başkanı dönütler ışığında revize edilen raporu, raporda yer alan bilgilerin teyidi ve varsa hataların düzeltilmesi için dekanlığa gönderir.
Ziyaretten 3 Hafta Sonra	<ul style="list-style-type: none"> • Dekan yorumunu ve varsa düzeltmeleri ekip başkanına iletir.
Ziyaretten 4 Hafta Sonra	<ul style="list-style-type: none"> • Ekip başkanı dekanlığa ve EPDAD'a raporun son halini gönderir.
Ziyaretten 5 Hafta Sonra	<ul style="list-style-type: none"> • Dekanlık ekibin raporuna verdiği cevabı EPDAD'a ve ekip başkanına yazılı olarak bildirir.
Ziyaretten 6 Hafta Sonra	<ul style="list-style-type: none"> • İlgili EPDAD birimi EFAK raporu inceler ve EPDAD Yönetim Kurulu Başkanlığına kesin önerisini iletir.
Ziyaretten En Geç 8 Hafta Sonra	<ul style="list-style-type: none"> • EPDAD Yönetim Kurulu EFAK'ın önerisini göz önünde bulundurarak karar verir. • EPDAD kararını dekanlığa bildirir; rektöre ve ziyaret ekibine de kararın kopyası gönderilir.

- (1) Tabloda belirtilen ‘‘Zaman’’ aralıkları maksimum süreleri göstermektedir. EPDAD iş yüküne ve ön ziyaret sırasında tespit edilecek hazır bulunuşluk durumuna göre değiştirilebilir. Bu konuda nihai karar EFAK tarafından alınır.

İzleyen sayfada, EPDAD eğitim fakültesi ve ziyaret ekibi tarafından akreditasyon sürecinde yapılan faaliyetler özetlenmektedir.

Tablo 1-2: Akreditasyon Sürecinde Yetki , Görev ve Sorumlulukların Dağılımı

ZAMAN	YETKİ , GÖREV VE SORUMLULUKLAR		
	EPDAD	FAKÜLTE	ZİYARET EKİBİ
Ziyaretten 5 Ay Önce		Akreditasyon çalışmalarını yürütmek üzere Fakülte Akreditasyon Koordinasyon Biriminin kurulması. Ziyaret edilmesi öngörülen programlar için EPDAD'a başvuruda bulunulması.	
Ziyaretten 4 Ay Önce	Ziyaret edilecek programlara karar verilmesi Ziyaret ekibinin seçilmesi	Özdeğerlendirme çalışmalarına başlanması	
Ziyaretten 3 Ay Önce			Ekip başkanının ekip üyelerine katılımlarını teyit eden ve görevlerini bildiren bir yazı göndermesi
Ziyaretten 2 Ay Önce		Fakülte akreditasyon koordinatörünün ekip üyelerine düzenlemelerle ilgili bir yazı göndermesi	Ekibin fakülte akreditasyon koordinatörü ile düzenlemeler ve ön ziyaret hakkında bir görüşme yapması.
Ziyaretten 1 Ay Önce		Dekanın EPDAD'a özdeğerlendirme raporunu göndermesi.	EPDAD'ın özdeğerlendirme raporunu ekibe göndermesi

Ziyaretten 2 Hafta Önce			Ekip temsilcisinin ön ziyareti gerçekleştirilmesi
ZİYARET	ZİYARETİN GERÇEKLEŞMESİ		
Ziyaretten 1 Hafta Sonra			Ekip başkanının taslak raporu ekibe göndermesi
Ziyaretten 2 Hafta Sonra			Ekip başkanının verilerle ilgili hataların düzeltilmesi için raporu dekana göndermesi
Ziyaretten 3 Hafta Sonra		Dekanın düzeltmeleri ekip başkanına göndermesi	
Ziyaretten 4 Hafta Sonra			Ekip başkanının raporun son halini dekana ve EPDAD'a göndermesi
Ziyaretten 5 Hafta Sonra		Dekanın fakültenin yanıtını EPDAD'a ve ekip başkanına göndermesi	
Ziyaretten 6 Hafta Sonra	EPDAD'da ilgili birimin (EFAK) raporu incelemesi ve akreditasyonla ilgili son önerilerini yapması.		
Ziyaretten En Geç 8 Hafta Sonra	EPDAD'ın kesin kararını vermesi. Bunu dekana, rektöre ve ziyaret ekibine iletmesi		

..

ⁱ 2015 yılı itibariyle YÖK tarafından “ulusal kalite güvence ajansı” olarak yetkilendirilmiş ve şu anda Türkiye’de faaliyet gösteren alana/disipline özgü kalite güvencesi (akreditasyon) ajansları şunlardır: • Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK) • Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (TEPDAD) • Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (FEDEK) • Mimarlık Akreditasyon Kurulu (MİAK) • Eğitim Fakülteleri Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (EPDAD) • Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (HEPDAK) • Eczacılık Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (ECZAKDER).